

OFFENTLIGHET OCH INFORMATIONSHANTERING INOM UNDERVISNINGSVÄSENDET

Handbok för skolor och läroanstalter

Pirjo Vehkamäki
Matti Lahtinen
Ulla Vanttaja

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Guider och handböcker 2018:5b

© Utbildningsstyrelsen

Guider och handböcker 2018:5b

ISBN 978-952-13-6511-9 (pdf)

ISSN-L 1798-8950

ISSN 1798-8969 (pdf)

Ombrytning: Grano Oy

www.utbildningsstyrelsen.fi

INNEHÅLL

FÖRORD	5
I OFFENTLIGHETEN OCH INTEGRITETEN HÖR TILL DE GRUNDLÄGGANDE FRI- OCH RÄTTIGHETERNA	7
II OFFENTLIGHET OCH SEKRETESS INOM FÖRVALTNINGEN	9
1 HANDLINGSOFFENTLIGHET OCH -SEKRETESS	9
1.1 Läroanstalterna sköter myndighetsuppgifter	10
1.2 Alla handlingar i läroanstalterna omfattas inte av lagen	11
1.3 Vem har rätt att få uppgifter ur en handling?	13
2 ALLMÄN OFFENTLIGHET	14
2.1 Tidpunkten för ovillkorlig allmän offentlighet	14
2.2 Offentlighet enligt prövning	15
3 SEKRETESS OCH TYSTNADSPLIKT	17
3.1 Intressen som skyddas genom sekretess	18
3.2 Ovillkorlig sekretess	19
3.3 Villkorlig sekretess	19
3.4 Sekretessgrunderna inom utbildningsväsendet	21
3.5 Sekretessen gäller inom läroanstalten	29
3.6 Man kan göra avsteg från sekretessen	30
3.7 Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter till andra myndigheter	34
3.8 Sekretessens upphörande	35
4 PARTERNAS RÄTT TILL INFORMATION	36
5 HUR LÄMNAS UPPGIFTER UR EN HANDLING UT?	39
5.1 Sätten för utlämnande av uppgifter	39
5.2 Utlämnande av uppgifter ur personregister	40
5.3 Vem fattar beslut om utlämnandet av uppgifter?	41
6 SAMMANDRAG GÄLLANDE OFFENTLIGHET OCH SEKRETESS	43
III GOD INFORMATIONSHANTERING OCH SKYLDIGHETEN ATT LÄMNA UT UPPGIFTER	45

FÖRORD

Detta är en reviderad separatupplaga av handboken Offentlighet och dataskydd inom undervisningsväsendet som publicerades på finska 2013 (på svenska 2005). I separatupplagan har handbokens kapitel I-III, som behandlar offentlighet och sekretess, reviderats. Handbokens kapitel I-III har i tiden skrivits av juris kandidat Pirjo Vehkamäki, som länge arbetat som skolråd vid Utbildningsstyrelsen och direktör, juris kandidat Matti Lahtinen från Utbildningsstyrelsen. Innehållet i den separata upplagan är fortfarande i huvudsak deras text. I denna separatupplaga har författarna beaktat lagen om elev- och studerandevård (1287/2013) som trädde i kraft i början av 2014 samt lagen om yrkesutbildning (531/2017) som trädde i kraft i början av 2018. Dessutom har RP 41/2018 beaktats. Propositionen har godkänts i riksdagen och i den föreslås bland annat att en ny gymnasielag ska stiftas. Avsikten är att den nya gymnasielagen ska träda i kraft 1.8.2019. Också andra ändringar i utbildningsväsendets lagstiftning, som påverkar offentlighet och sekretess, har beaktats. Den reviderade separatupplagan har uppdaterats av jurist Ulla Vanttaja vid Utbildningsstyrelsen.

I samband med stiftandet av lagen om elev- och studerandevård ändrades bestämmelserna om hemlighållande och behandling av personuppgifter inom den grundläggande utbildningen från och med 1.8.2014. I separatupplagan utreds hur bestämmelserna i lagen om elev- och studerandevård påverkar offentligheten i skolor och läroanstalter. I de så kallade SORA-bestämmelserna, som trädde i kraft i början av 2012, föreskrevs om de möjligheter som anordnare av yrkesutbildning har att ingripa vid olämplighet inom vissa utbildningsområden. I dessa föreskrevs om indragning och återställande av studierätten samt om förfarande i samband med disciplin, behandling av känsliga uppgifter och rätt att få uppgifter. Dessa bestämmelser togs med som sådana i den yrkesutbildningslag som trädde i kraft vid ingången av 2018.

I handboken presenteras endast huvudreglerna kort. Tillämpning av olika bestämmelser i enskilda fall förutsätter naturligtvis att själva lagtexten läses och granskas noggrant. Hänvisningarna till bestämmelserna har i allmänhet getts i fotnoter för att göra texten mera lättläst. Handboken är avsedd att användas av organisationer och organ med ansvar inom utbildningsväsendet. I första hand är handboken skriven med tanke på den grundläggande utbildningen, eftersom frågor som gäller handlingsoffentlighet och -sekretess oftast har uppkommit inom den grundläggande utbildningen och inom den därtill hörande elevvården, där representanter för olika förvaltningsområden samarbetar och där känsliga uppgifter behandlas.

Handbokens systematik och grundregler kan i tillämpliga delar användas vid alla läroanstalter; med orden "skola" och "läroanstalt" kan alla läroanstalter från skolor inom den grundläggande utbildningen till universitet avses och med

ordet "elev" de som deltar i utbildning, från barn i förskoleundervisning till högskolestuderande.

De ställningstaganden som framkommer i handboken, till vissa frågor som är öppna för tolkning, är författarnas personliga ställningstaganden och har inte framförts av de organisationer som de arbetar för.

Helsingfors den 28 juni 2018

I OFFENTLIGHETEN OCH INTEGRITETEN HÖR TILL DE GRUNDLÄGGANDE FRI- OCH RÄTTIGHETERNA

Utgångspunkten är att alla myndighetshandlingar offentliga. Rätten att ta del av myndigheters offentliga handlingar är en grundläggande rättighet, liksom rätten till personlig integritet eller till ett privatliv och skydd för personuppgifter.

I en demokratisk stat såsom Finland ska var och en ha möjlighet att övervaka myndigheternas verksamhet, fritt bilda sig en egen uppfattning om den samt påverka sådant beslutsfattande som avser offentlig maktutövning och bevaka sina rättigheter och intressen. Detta möjliggörs av öppenheten och transparensen i myndigheternas verksamhet, av att handlingarna är offentliga och av att människorna har möjlighet att få information om myndigheternas verksamhet.

I Finlands grundlag¹ föreskrivs att handlingar som innehas av myndigheterna är offentliga, om inte offentligheten av tvingande skäl särskilt har begränsats genom lag. Dessutom föreskrivs att var och en har rätt att ta del av offentliga handlingar.² Rätten att ta del av en handling föreligger också i det fall då det inte är fråga om ett ärende som gäller personen själv.

Myndighetshandlingars offentlighet och skyddet för privatlivet är grundläggande fri- och rättigheter liksom exempelvis rörelsefrihet, religionsfrihet, mötes- och föreningsfrihet samt yttrandefrihet.

I praktiken innebär offentlighetsprincipen för läroanstalterna att var och en, också en utomstående person, på begäran ska ges uppgifter ur en offentlig handling. Handlingsoffentligheten innebär inte att skolorna har en allmän skyldighet att på eget initiativ erbjuda utomstående kopior av sina handlingar eller att offentliggöra handlingarna. Till den lagstadgade utvärderingen av utbildningen hör emellertid en skyldighet att offentliggöra de viktigaste resultaten av utvärderingen.³ Handlingsoffentligheten, som innebär att en person på begäran får ta del av uppgifter, bör särskiljas från delgivning, informationsskyldighet och kommunikation.

---

1 731/1999.

2 12 § 2 mom. i Finlands grundlag.

3 T.ex. 21 § 4 mom. i lagen om grundläggande utbildning.

Enligt skollagstiftningen är också undervisningen offentlig, men rätten att följa undervisningen kan av grundad anledning begränsas.⁴

Trots sitt namn innebär lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet inte att ärendenas behandling inom förvaltningen är offentlig.⁵ Utomstående får i allmänhet inte på plats följa behandlingen av ett ärende eller beslutsfattandet vid ett ämbetsverk. Kommunfullmäktiges sammanträden är ändå enligt kommunallagen offentliga och andra kommunala organ kan besluta att deras sammanträden är offentliga.⁶

Vid en läroanstalt kan hemlighållandet av handlingar endast i undantagsfall grunda sig på läroanstaltens egna intressen. Avsikten med sekretessen är inte att hemlighålla läroanstaltens egna verksamhet, utan att skydda individens integritet eller främja allmänna intressen. Vid läroanstalterna finns mycket sådant material som ska beläggas med sekretess med hänsyn till enskilda intressen eller integritetsskyddet. Sådant material är t.ex. uppgifter om en elevs eller lärares hälsotillstånd eller handikapp samt uppgifter om en persons levnadssätt, fritidssysselsättningar, familjeliv och andra därmed jämförbara personliga omständigheter.⁷ Sekretessbeläggande av material som innehas av en läroanstalt kan också grunda sig på ett allmänt intresse, såsom tryggheten av läroanstaltens skyddsarrangemang.⁸

För att man ska bli förtrogen med principerna om handlingsoffentlighet och -sekretess förutsätts det att man också bekantar sig med de författningar som gäller dessa frågor. De viktigaste författningarna är lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (offentlighetslagen, 621/1999) och förordningen om offentlighet och god informationshantering i myndigheternas verksamhet (offentlighetsförordningen, 1030/1999). Offentlighetslagen stiftades för att den grundlagsenliga handlingsoffentligheten ska förverkligas. Lagen innehåller emellertid även bestämmelser om hemlighållande av uppgifter för att skydda den enskildes intressen, vilket betyder att den i enlighet med grundlagen även tryggar den personliga integriteten. Enskilda bestämmelser som gäller sekretess och tystnadsplikt inom utbildningsväsendet är 40 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998), 32 § i gymnasielagen (629/1998) (RP 41/2018, 58 § i nya gymnasielagen), 109 § i lagen om yrkesutbildning (531/2017). Genom lag har 40 § i lagen om grundläggande utbildning ändrats (642/2010, 1288/2013, 272/2015 och 533/2017). Dessutom föreskrivs i offentlighetslagen om utlämnande av personuppgifter ur myndigheters personregister, ifall det inte finns specialbestämmelser om utlämnande av uppgifter i den lag som gäller myndighetens verksamhet.

---

4 19 § i lagen om grundläggande utbildning, 14 § i gymnasielagen (RP 41/2018, 17 § i nya gymnasielagen), 68 § i lagen om yrkesutbildning, 9 § i yrkeshögskolelagen och 6 § i universitetslagen.

5 1 § 2 mom. i offentlighetslagen.

6 101 § i kommunallagen.

7 24 § 25 och 32 punkten i offentlighetslagen.

8 24 § 7 punkten i offentlighetslagen.

II OFFENTLIGHET OCH SEKRETESS INOM FÖRVALTNINGEN

1 HANDLINGSOFFENTLIGHET OCH -SEKRETESS

Den allmänna lag som reglerar offentligheten inom förvaltningen heter lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). För att man ska kunna avgöra om handlingar är offentliga måste man först klargöra vad som avses med en myndighet enligt lagen och vilka lagrade uppgifter som är myndighetshandlingar enligt lagen. I lagen föreskrivs också på vilka handlingar som innehas av en myndighet som lagen tillämpas. Huvudregeln är att dessa handlingar är offentliga, men en del av dem är enligt lagen sekretessbelagda.

Begreppet handling har fått en vidsträckt definition⁹ i offentlighetslagen. En framställning i skrift eller bild utgör en handling och kan vara gjord med vilket medel som helst och på vilket underlag som helst. Som handlingar betraktas dessutom adb-, ljud- och bildupptagningar. Även e-postmeddelanden är handlingar. Rätten att få uppgifter om offentliga handlingar gäller endast lagrade uppgifter.

En myndighets handlingar är offentliga om inte något annat föreskrivs särskilt i lag.¹⁰ I en förordning kan inte föreskrivas om sekretess. Exempelvis i en instruktion kan man inte bestämma om sekretess annat än inom ramen för lagstiftningen. Myndigheterna är skyldiga att på begäran ge offentliga uppgifter åt var och en och var och en har rätt att ta del av offentliga handlingar. Om handlingen innehåller sekretessbelagda uppgifter ska de först avlägsnas eller täckas över, men den offentliga delen av handlingen måste ges ut. En förutsättning är ändå att sakinnehållet fortfarande är begripligt och inte har ändrats till ett annat. Uppgifterna ges i allmänhet muntligt eller så att handlingen läggs fram för påseende eller kopiering på platsen eller så att en kopia eller en utskrift av den lämnas ut (se närmare kapitel II 5.1).

Det bör noteras att varje myndighet tillämpar offentlighetslagen i sin egen verksamhet. Konflikter som gäller lagens tolkning avgörs i sista hand av en förvaltningsdomstol och av högsta förvaltningsdomstolen.

---

9 5 § i offentlighetslagen.

10 1 § 1 mom. i offentlighetslagen.

1.1 Läroanstalterna sköter myndighetsuppgifter

Myndighetsuppgifter som hör samman med utbildningsväsendet sköts både inom kommunernas centralförvaltning och i läroanstalterna. I lagen¹¹ har begreppet myndighet fått en bred definition. Lagen gäller alla statliga och kommunala organ som till sin organisation kan betraktas som myndigheter. De kommunala myndigheterna inom skolväsendet är kommunstyrelsen, den nämnd som svarar för utbildningsförvaltningen samt skolornas direktorer. Bland tjänsteinnehavarna betraktas direktören för utbildningsväsendet och rektorerna som myndigheter om de självständigt kan utöva befogenheter som de har fått t.ex. genom delegering. Statliga läroanstalter betraktas som myndigheter.

Även andra organisationer än myndigheter kan utöva offentlig makt vid skötseln av offentliga uppgifter. De handlingar som uppkommer vid sådan verksamhet är myndighetshandlingar. Av de handlingar som innehas av privata utbildningsanordnare eller dem som upprätthåller privata skolor betraktas således åtminstone sådana handlingar som gäller elevantagning, bedömning av elever och disciplinära straff (dvs. skriftlig varning och avstängning för viss tid) som myndighetshandlingar, men inte sådana handlingar som gäller arbetstagarnas anställningsförhållanden.

Handlingar som utarbetats av en arbetsgrupp hör i allmänhet till den myndighet som tillsatt arbetsgruppen, medan kommittéer, kommissioner, nämnder och arbetsgrupper som självständigt utför en viss uppgift betraktas som fristående myndigheter i offentlighetslagen. Till exempel de arbetslivskommissioner som avses i 119 § i lagen om yrkesutbildning betraktas som enskilda myndigheter. Fastän Utbildningsstyrelsen har tillsatt arbetslivskommissionerna så betraktas deras handlingar inte som Utbildningsstyrelsens handlingar utan som kommissionernas egna. I båda fallen är det fråga om myndighetshandlingar, men prövningsrätten i samband med utlämnandet av handlingar utövas av det organ vars handling det gäller.

De handlingar som uppkommer när läroanstalterna använder sig av köptjänster och när deras arbetsuppgifter på uppdrag utförs av någon annan är myndighetshandlingar. Sådana handlingar uppkommer t.ex. när utbildningsanordnaren anskaffar utbildning av en privat aktör eller när någon utomstående, som verkar på uppdrag av läroanstalten, sköter dess it-uppgifter.¹²

---

11 4 § i offentlighetslagen.

12 5 § 2 mom. i offentlighetslagen.

1.2 Alla handlingar i läroanstalterna omfattas inte av lagen

Rätten att ta del av uppgifter gäller sådana handlingar som myndigheten bestämmer över. Offentlighetslagen tillämpas således endast på sådana handlingar som har upprättats av läroanstalten eller som har kommit in till den för behandling av ärenden inom dess verksamhetsområde eller uppgifter.¹³ Det bör noteras att lagen tillämpas på alla handlingar som är av betydelse för ärenden som gäller läroanstaltens elever eller personal.

Lagen tillämpas inte på tidningar eller reklam. Också en del av läroanstalternas övriga handlingar faller utanför lagens tillämpningsområde.¹⁴ Handlingar som kommit in som hittegods, beställda undersökningar och sådana handlingar som sänts till en tjänsteman på hans eller hennes arbetsadress, men som inte gäller skolfrågor (t.ex. post som gäller fritidssysselsättningar), är inte "myndighetshandlingar". Enligt vedertagen praxis lämnas kuvert där en persons namn är skrivet ovanför läroanstaltens namn öppnade på kansliet. Om däremot läroanstaltens namn är skrivet överst på kuvertet och personens namn nedanför, utgår man från att brevet gäller ett tjänsteärende och brevet öppnas då på kansliet. Om brevet inte är avsett för läroanstalten utan är av privat natur, omfattas brevet naturligtvis av det allmänna skyddet för kommunikation¹⁵ och ska ges till mottagaren. E-postmeddelanden behandlas på samma sätt som annan post.¹⁶ Meddelanden som gäller läroanstaltens verksamhet ska helst styras till läroanstaltens allmänna e-postadress. Arbetsgivaren får inte äventyra sekretessen i fråga om de anställdas förtroliga meddelanden av privat natur vid användningen av e-post eller datanät.¹⁷

Anteckningar som en tjänsteman har gjort endast till stöd för sitt eget minne och sådana utkast som tjänstemannen inte ännu har lämnat vidare för ärendets fortsatta behandling faller utanför lagens tillämpningsområde. I det här sammanhanget bör det ändå noteras att de omständigheter som inverkar på ärendets avgörande, dvs. beslutet, enligt förvaltningslagen¹⁸ ska antecknas och att den person beslutet gäller i allmänhet själv har rätt att ta del av de handlingar som ligger till grund för beslutet. Omständigheter som haft en avgörande inverkan på beslutet kan inte "gömmas" bland tjänstemannens egna minnesanteckningar.

Handlingar som en läroanstalt har skaffat för intern utbildning och informationssökning, dvs. ett "referensbibliotek", faller likaså utanför

13 5 § 2 mom. i offentlighetslagen.

14 5 § 3 och 4 mom. i offentlighetslagen.

15 10 § 2 mom. i Finlands grundlag.

16 136 § lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation.

17 19–20 § i lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004) samt Arbets- och näringsministeriets handbok Integritetsskydd i arbetslivet.

18 42 § i förvaltningslagen (434/2003).

offentlighetslagens tillämpningsområde.¹⁹ En utomstående kan inte med stöd av offentlighetslagen kräva att få tillgång till sådana handlingar, utan det är den som innehar handlingarna som besluter om utlämnandet.

För att myndighetsarbetet ska tryggas har man i offentlighetslagen bevarat tjänstemännens rätt att kommunicera och utbyta åsikter fritt. Därför faller också handlingar som upprättats för förhandlingar, kontakter eller något annat internt arbete mellan tjänstemännen i läroanstalterna utanför lagens tillämpningsområde.²⁰ Till dessa handlingar som faller utanför tillämpningsområdet hör t.ex. kommentarer som utbyts mellan personer som bereder beslutsfattandet, (inofficiella) protokoll, enskilda beslut gällande arbetsledning och övervakning, handlingar som upprättats för den interna förvaltningen, intern information, system för uppföljning av arbetstid, undersökningar om arbetstillfredsställelse och utvärderingar av kurser, om inte innehållet i dem direkt inverkar på beslutsfattandet gällande en elev eller någon annan person utanför läroanstalten.²¹ Att offentlighetslagen inte tillämpas på handlingar som ansluter sig till det interna arbetet betyder inte att särskilt elevernas och vårdnadshavarnas möjligheter att få uppgifter om omständigheter som omfattas av läroanstaltens motiveringsskyldighet skulle inskränkas. Lagens tillämpningsområde omfattar telefonkataloger, förteckningar över ansvarsområden och semesterlistor.

Sådana handlingar som har behandlats ovan och som innehåller en lärares eller någon annan tjänstemans egna anteckningar eller som upprättats för läroanstaltens interna arbete är ändå sekretessbelagda om de innehåller uppgifter som ska hållas hemliga, t.ex. uppgifter om någons hälsotillstånd.²² Allmänheten kan inte med hänvisning till handlingsoffentligheten kräva att få uppgifter ur dessa handlingar, eftersom handlingarna i fråga om offentligheten inte omfattas av lagen.

Handlingsoffentlighet innebär att var och en på begäran har rätt att få uppgifter ur och kopior av en myndighets specificerade offentliga handlingar. Myndigheterna har enligt offentlighetslagen emellertid också skyldighet att på eget initiativ informera och ge uppgifter om sina ärenden.²³

---

19 5 § 3 mom. 3 punkten i offentlighetslagen.

20 5 § 4 mom. i offentlighetslagen.

21 Se t.ex. Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD:2002:20 (15.2.2002).

22 5 § 5 mom. i offentlighetslagen.

23 19–20 § i offentlighetslagen.

1.3 Vem har rätt att få uppgifter ur en handling?

När det blivit klart vilka av läroanstalternas handlingar som omfattas av offentlighetslagen så är det dags att reda ut hur rätten att ta del av en läroanstalts offentliga handlingar fungerar och hur den har begränsats. Den som begär uppgifter ur en handling kan vara (1) "envar", dvs. vem som helst eller (2) den person som handlingen gäller, t.ex. en elev eller (3) en annan myndighet, som behöver den andra myndighetens handlingar för skötseln av sina egna arbetsuppgifter. Den rätt till information som tillkommer "envar" grundar sig på att förvaltningen ska vara öppen och ge möjlighet till insyn samt främja allmänhetens förtroende för myndigheten. För den person som handlingen gäller är det fråga om individens rättsskydd.

2 ALLMÄN OFFENTLIGHET

2.1 Tidpunkten för ovillkorlig allmän offentlighet

Först granskas vars och ens grundläggande rätt att ta del av läroanstalternas offentliga handlingar. Förverkligandet av offentligheten, dvs. sätten för att lämna ut uppgifter, behandlas nedan i kapitel II 5.1. Lagen gäller handlingar som har upprättats vid läroanstalterna eller som har inkommit till dem.

Huvudregeln är att en handling som upprättats av en läroanstalt blir offentlig först då den har blivit färdig.²⁴ I lagen finns närmare bestämmelser om när olika handlingar blir färdiga och om de tidpunkter vid vilka de annars blir offentliga. Ett beslut, en framställning, en ansökan, ett brev, ett meddelande eller en begäran om anbud blir offentliga när handlingen har undertecknats, och ett (officiellt) protokoll blir offentligt när det efter justeringen har undertecknats eller bekräftats på motsvarande sätt. En registeranteckning blir offentlig när den har införts i registret. Ur diariet kan man således få information om att ett brev kommit in till en läroanstalt.

Även föredragningspromemorior, utredningar och övriga handlingar som har upprättats för beredningen av ett ärende blir offentliga när det har fattats ett beslut i ärendet eller när ärendet är slutbehandlat vid läroanstalten.

Kommittébetänkanden, promemorior av arbetsgrupper och motsvarande handlingar som är avsedda för allmän distribution blir emellertid inte offentliga ännu vid den tidpunkt då de har undertecknats, utan först då det finns ett tillräckligt antal kopior för att kunna distribueras.²⁵

I mån av möjlighet ska läroanstalten vid behov se till att en part inofficiellt får information, t.ex. per telefon eller e-post, om innehållet i en handling som gäller henne eller honom själv innan handlingen blir offentlig. Det är bäst att handla på det här sättet särskilt när det gäller beslut som är till nackdel för den berörda²⁶, såsom ett beslut om disciplinära åtgärder gällande en elev eller ett beslut om uppsägning av en tjänsteman.

Ansökningar, framställningar, brev och andra handlingar som sänds till en läroanstalt blir i regel offentliga när läroanstalten har fått handlingen, dvs. när brevet har inkommit till läroanstalten.²⁷ Offentligheten börjar alltså genast när handlingen inkommit. Begäran om att få en uppgift ur en handling ska

---

24 6 § i offentlighetslagen.

25 6 § 2 mom. i offentlighetslagen.

26 6 § 3 mom. i offentlighetslagen.

27 7 § i offentlighetslagen.

behandlas utan dröjsmål och den begärda uppgiften ska ges så fort som möjligt efter det, dock senast inom två veckor från att läroanstalten fått begäran.²⁸ Ett e-postmeddelande anses ha kommit in när det finns tillgängligt för myndigheten på ett sådant sätt att meddelandet kan behandlas.²⁹

En begäran om komplettering av ett anbud och andra utredningar som hör samman med behandlingen av ett anbudsärende blir offentliga först när ett avtal har ingåtts i ärendet³⁰, och naturligtvis endast till de delar som är offentliga, eftersom de också kan innehålla sekretessbelagda företags- och yrkeshemligheter.

2.2 Offentlighet enligt prövning

Innan den ovillkorliga allmänna offentligheten, dvs. innan en handling blir färdig, är den offentlig enligt prövning.³¹ Läroanstalterna får enligt prövning låta utomstående ta del av handlingar som är offentliga, fastän den ovillkorliga rätten för var och en att få information inte ännu har börjat. Det ska finnas sakliga grunder för en vägran att ge information.³² Enligt en av de centrala bestämmelserna som styr tolkningen av offentlighetslagen ska möjligheterna att få information inte begränsas mer än nödvändigt. Detta gäller även i de fall där offentligheten är beroende av prövning.³³ Beslutet om huruvida informationen ska ges eller inte ska fattas opartiskt, jämlikt och i enlighet med de övriga principerna för god förvaltning. Beslutet får inte fattas godtyckligt.

Enligt offentlighetslagen kan en handling inte permanent förbli offentlig enligt prövning. Handlingar som hör samman med beredningen av ett ärende blir offentliga senast då läroanstalten har fattat ett beslut i ärendet eller när ärendet annars är slutbehandlat vid läroanstalten. Enligt den lag som föregick offentlighetslagen omfattades beredningsmaterial inte alls av den ovillkorliga offentligheten, så när det gäller beredningen har offentligheten utvidgats genom den nuvarande lagen.

Kortfattat kan man beskriva de olika skedena i samband med handlingsoffentligheten (ett beslut, ett brev el. dyl.) på följande sätt: Tjänstemannens första egna anteckningar och primära utkast omfattas inte av lagen. När ett utkast lämnas vidare till någon annan för behandling och det kan betraktas som förhållandevis färdigt faller det redan inom lagens tillämpningsområde, men eftersom handlingen är halvfärdig är den ännu offentlig enligt prövning. Under ärendets behandling ska man ändå på begäran ge information om ärendets

---

28 14 § 4 mom. i offentlighetslagen.

29 10 § i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003).

30 6 § 1 mom. 3 punkten och 7 § 2 mom. i offentlighetslagen.

31 9 § 2 mom. i offentlighetslagen.

32 17 § 1 mom. i offentlighetslagen.

33 17 § i offentlighetslagen.

beredningskedan.³⁴ En läroanstalt får lämna ut uppgifter ur en handling som är offentlig enligt prövning t.ex. som en kopia till en person som begär, men läroanstalten är inte förpliktad till det. När handlingen undertecknas och blir klar är den offentlig och var och en har rätt att ta del av den. Läroanstalten är då skyldig att ge uppgifter ur handlingen till var och en som begär det. Uppgifter ur handlingen lämnas muntligen eller så att handlingen läggs fram för påseende på platsen eller så att en kopia eller en utskrift av den lämnas ut.

---

34 23 § 2 mom. i förvaltningslagen (434/2003).

3 SEKRETESS OCH TYSTNADSPLIKT

Handlingarna i en läroanstalt är offentliga, om inte deras offentlighet särskilt har begränsats genom lag. Sekretessen kan inte (utan stöd av en bestämmelse i lag) grunda sig på läroanstaltens beslut eller prövning. De ovan angivna tidpunkterna vid vilka ovillkorlig allmän offentlighet inträder gäller naturligtvis överhuvudtaget inte sådana handlingar som enligt lag ska hållas hemliga på grund av sitt innehåll. Trots sitt namn är "lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet" den viktigaste lagen som reglerar hemlighållandet av handlingar, och den innehåller den mest omfattande enskilda sekretessbestämmelsen som ingår i vår lagstiftning.³⁵

En sekretessbelagd handling eller en kopia eller utskrift av den får inte företes för eller lämnas ut till utomstående, eller med hjälp av en teknisk anslutning eller på något annat sätt företes för eller lämnas ut till utomstående.³⁶ En handling kan också vara delvis sekretessbelagd. Då ska de sekretessbelagda uppgifterna täckas över eller avlägsnas innan handlingen lämnas ut.

Inom olika förvaltningsområden kan det finnas speciallagar eller enskilda bestämmelser om sekretess, vilka åsidosätter den allmänna lagen (offentlighetslagen). Det finns speciallagar som gäller t.ex. beskattningsuppgifter, uppgifter som gäller socialvård och patientuppgifter.³⁷ Den s.k. patientlagen gäller endast professionella inom hälso- och sjukvården och inte t.ex. lärare.

Av de enskilda bestämmelserna som gäller sekretess och tystnadsplikt inom utbildningsväsendet kan man nämna 40 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998), sådan den är i lagarna (642/2010, 1288/2013, 272/2015 ja 533/2017), 32 § i gymnasielagen (629/1998) (RP 41/2018, 58 § i den nya gymnasielagen), 109 § i lagen om yrkesutbildning (531/2017).

Sekretessbelagda handlingar ska behandlas och förvaras omsorgsfullt och de ska förstöras så att de inte råkar i händerna på personer som inte har rätt att ta del av dem. Behandlingen och förvaringen av handlingarna regleras i offentlighetslagen, offentlighetsförordningen, arkivlagen³⁸ samt i instruktionerna för arkivfunktionen och i den lagstadgade arkivbildningsplanen.

Med sekretess avses i lagstiftningen både handlingssekretess, dvs. att en handling är sekretessbelagd,³⁹ och förbud mot att röja en uppgift muntligen,

---

35 24 § i offentlighetslagen.

36 22 § i offentlighetslagen.

37 Lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter (1346/1999), lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) samt lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992).

38 Arkivlagen (831/1994).

39 Handlingssekretess, 22 § i offentlighetslagen.

dvs. tystnadsplikt och förbud mot utnyttjande, dvs. att man inte får använda sekretessbelagda uppgifter för att skaffa sig själv eller någon annan fördel eller för att skada någon annan.⁴⁰ En tjänstemans tystnadsplikt innebär ett undantag till den yttrandefrihet som alla har enligt grundlagen.

Tystnadsplikten och förbudet mot utnyttjande av uppgifter gäller också uppgifter som inte är lagrade, men som om handlingen hade lagrats till sitt innehåll skulle vara sekretessbelagda.⁴¹ Exempelvis uppgifter om en persons hälsotillstånd som en myndighet fått per telefon är sekretessbelagda. En lärare får således inte berätta om fall som han eller hon stött på i sitt arbete utan tillstånd av personen i fråga eller av en minderårigs vårdnadshavare om innehållet i uppgifterna är sådant att det är sekretessbelagt och om det går att identifiera vem det gäller. Exempel på sådana uppgifter är en kollegas eller en elevs hälsotillstånd eller fel som ingår i ett provsvar. I skolan kunde ett exempel på förbud mot utnyttjande av uppgifter vara att skolans personal inte får använda det till förmån för någon om de på förhand känner till frågorna i ett inträdesprov.

3.1 Intressen som skyddas genom sekretess

I offentlighetslagen⁴² räknas 32 konkreta punkter upp som gäller sekretess (sekretessgrunder). I de flesta punkterna skyddas enskilda eller allmänna intressen och endast i tre av dem skyddas myndigheternas egna intressen.⁴³

Genom bestämmelserna om sekretess i offentlighetslagen strävar man efter att skydda följande intressen:

- internationella relationer
- brottsförebyggande och väckande av åtal
- genomförande av skyddsarrangemang
- beredskap för undantagsförhållanden
- statens säkerhet
- inkomst-, finans-, penning- och valutapolitiken
- bevarandet av naturvärden
- effektiv myndighetsövervakning och -inspektion
- skydd för uppgiftslämnarens förtroende
- offentliga ekonomiska intressen
- intressen som gäller forsknings- och utvecklingsarbete samt undervisning
- säkerheten för asylsökande
- integritetsskyddet (se ovan kapitel I angående integriteten)

---

40 Tystnadsplikt och förbud mot utnyttjande, 23 § i offentlighetslagen.

41 23 § i offentlighetslagen.

42 24 § i offentlighetslagen.

43 24 § 17–19 punkten i offentlighetslagen.

Endast en del av dessa intressen kommer i fråga inom utbildningsväsendet. För hemlighållande räcker det inte med att man nämner det intresse som skyddas, utan som grund för sekretessen ska man alltid nämna den bestämmelse i lagen som sekretessen gäller.

3.2 Ovillkorlig sekretess

Skyldigheten att iakttä sekretess kan vara ovillkorlig. Då påverkas sekretessen inte av om utlämnandet av uppgifter i ett enskilt fall kan skada det intresse som ska skyddas eller inte.⁴⁴ I inledningen till 24 § i offentlighetslagen konstateras "– är följande myndighetshandlingar sekretessbelagda", och i de punkter i paragrafen där sekretessen är ovillkorlig finns ingen villkorssats. Myndigheterna har inte rätt att enligt prövning lämna ut uppgifter ur sådana handlingar. T.ex. läkarintyg och andra uppgifter som gäller någons hälsotillstånd⁴⁵ samt uppgifter om psykologiska test och lämplighetsprov som en person genomgått eller om resultaten av dem, och om de bedömningar som gjorts vid val av en anställd eller som grund för lönesättning⁴⁶ ska ovillkorligen hållas hemliga.

3.3 Villkorlig sekretess

I en del av de punkter där det föreskrivs om sekretess uppställs det som villkor för offentligheten att utlämnandet av uppgifter ur en handling till utomstående inte får äventyra eller skada det intresse man strävar efter att skydda.⁴⁷ Den myndighet av vilken uppgifterna begärs måste då bedöma vilka följderna är av att uppgifterna lämnas ut och överväga om de begärda uppgifterna kan lämnas till utomstående. Den skada som skulle orsakas av att uppgifter ur en handling lämnas till en enskild person uppkommer kanske inte om uppgifterna lämnas till en annan myndighet, som behöver dessa för att sköta sina arbetsuppgifter. Det här innebär att uppgifter ofta kan lämnas till andra myndigheter. Den villkorliga sekretessen delas in i två olika grupper.⁴⁸

(1) Utgångspunkten är att handlingarna är offentliga, men de ska hållas hemliga om utlämnandet av uppgifter i ett enskilt fall medför skada för det intresse som skall skyddas (offentlighetspresumtionen). Dessa punkter i lagen känns igen av ordalydelsen "– är följande myndighetshandlingar sekretessbelagda – , om utlämnandet av uppgifter ur dessa skulle äventyra – ".

---

44 17 § 2 mom. i offentlighetslagen används termen *sekretess oberoende av skaderekvisit* om ovillkorlig sekretess.

45 24 § 25 punkten i offentlighetslagen.

46 24 § 29 punkten i offentlighetslagen.

47 Sekretess med *skadeförutsättningsklausul* som grundar sig på att förebygga skada som kan uppstå om uppgiften lämnas ut.

48 17 § 2 mom. i offentlighetslagen.

Exempel på offentlighetspresumtionen:

a) Det intresse som skyddas i 24 § 22 punkten i offentlighetslagen är forsknings- och utvecklingsarbetets samt undervisningens intresse och i punkten ingår en offentlighetspresumtion. När inträdesprov och andra prov har hållits blir provuppgifterna offentliga, men om utlämnandet av uppgifterna skulle äventyra användning av proven i framtiden ges de inte till utomstående. Det här gäller t.ex. om man brukar ta uppgifterna ur en uppgiftsbank.⁴⁹

b) Vid ett ämbetsverk finns information om förekomsten av mosippor i trakten. En person som är försedd med avancerad fotoutrustning och som visar sig vara en av Finlands mest framstående naturfotografer kommer till ämbetsverket. Personen uppger sig vara rädd för att mosipporna ska trampas ner av fotvandrare och vill därför föreviga dem som fotografier för kommande generationer. Därför vill personen få information om förekomsten av mosippor.

I detta fall tillämpas 24 § 14 punkten i offentlighetslagen till skydd för naturvärden och med en offentlighetspresumtion. Presumtionen innebär att uppgifterna om den utrotningshotade mosippan är offentliga, men att de ska hållas hemliga om myndigheten anser att utlämnandet av uppgifter till en utomstående skulle äventyra skyddet av växtarten. Om det verkligen är fråga om en pålitlig naturfotograf, lämnas uppgifterna till personen. Situationen skulle däremot bedömas på ett helt annat sätt om en person som är försedd med redskap för insamling av växter kommer och begär samma uppgifter.

[2] Sekretesspresumtionen innebär att handlingarna i sig är sekretessbelagda, men att utomstående i enskilda fall kan få ta del av dem om det inte medför skada för det intresse som ska skyddas. Dessa punkter i lagen känns igen av ordalydelsen "– är följande myndighetshandling sekretessbelagda –, om det inte är uppenbart att utlämnandet av uppgifter ur en sådan handling inte äventyrar –".

Exempel på sekretesspresumtion:

Det intresse som skyddas i 24 § 7 punkten i offentlighetslagen är genomförandet av skyddsarrangemang. Skyddsarrangemangen för skolbyggnaden och skolans datasystem antas vara sekretessbelagda. Uppgifter kan lämnas ut till utomstående endast i det fall att utlämnandet inte äventyrar genomförandet av syftet med skyddsarrangemangen.

⁴⁹ Gällande parts rätt att få uppgifterna, se mera i kapitel 3.4 om sekretess för provuppgifter.

3.4 Sekretessgrunderna inom utbildningsväsendet

Huruvida de personuppgifter som finns i myndigheternas personregister är sekretessbelagda eller inte avgörs på basis av offentlighetslagstiftningen och inte på basis av de bestämmelser som gäller behandling av personuppgifter. Rätten att ur myndigheternas personregister lämna ut personuppgifter till utomstående elektroniskt eller i form av kopior och utskrifter är begränsad även när det gäller offentliga personuppgifter.

Vid läroanstalterna är sekretessen i de flesta fallen ovillkorlig, vilket innebär att man inte har lämnat läroanstalterna något utrymme för prövning.

Ovillkorlig sekretess

De primära sekretessbestämmelserna ingår i de olika skollagarna⁵⁰, och kompletteras av offentlighetslagens bestämmelser. Sekretessbestämmelsernas nuvarande formuleringar i de olika skollagarna avviker från varandra. Enligt 40 § i lagen om grundläggande utbildning får ledamöterna i de organ som svarar för anordnandet av utbildning, de personer som avses i 37 § (rektorn, lärarna, skolgångsbiträdena och övrig personal), representanter för skolhälsovården, skolkuratorerna, skolpsykologerna och personer som deltar i undervisningspraktik inte för utomstående röja vad de vid skötseln av uppgifter i enlighet med lagen om grundläggande utbildning har fått veta om de personliga förhållandena och den ekonomiska ställningen som gäller eleverna, personalen vid läroanstalten eller familjemedlemmar till dessa. Den krets av personer som avses i bestämmelserna är mera omfattande än i offentlighetslagen, eftersom den omfattar också vissa personer utanför läroanstalten.

Enligt 24 § 32 punkten i offentlighetslagen är också uppgifter om någons personliga förhållanden sekretessbelagda. Till dessa uppgifter hör enligt punkten uppgifter om någons levnadssätt, deltagande i föreningsverksamhet, fritidssysselsättningar och familjeliv. Detta innebär att bestämmelserna i skollagarna och i offentlighetslagen delvis täcker samma område.

I offentlighetslagen berörs utbildningsväsendet i följande fall, där sekretessen är ovillkorlig:

Elevvård och bedömning (24 § 30 punkten i offentlighetslagen). I lagen föreskrivs att handlingar som gäller elevvård eller befriande av en elev från undervisning, elevens och examinandens provprestationer samt sådana av en läroanstalt utfärdade betyg och andra handlingar som innehåller uppgifter om verbala bedömningar av en elevs personliga egenskaper är sekretessbelagda. En sådan

---

50 40 § i lagen om grundläggande utbildning, 32 § i gymnasielagen (RP 41/2018, 58 § i nya gymnasielagen), 109 § i lagen om yrkesutbildning.

verbal bedömning kan t.ex. omfatta en bedömning av en elevs uppförande. Handlingar av vilka det framgår hur de som av studentexamensnämnden har förordnats att bedöma provsvaren har fördelat sina uppgifter mellan olika skolor, är likaså sekretessbelagda tills ett år har förflutit från examensomgången.

Till provprestationer hör även anteckningar som gjorts vid bedömningen. Proven får alltså inte fritt delas ut och eleverna får inte dela ut dem till varandra.⁵¹ Sekretessen gäller naturligtvis endast i förhållande till andra än eleven själv och hans eller hennes vårdnadshavare. Dessa har som parter rätt att ta del av den bedömda provprestationen och rätt att få uppgifter om bedömningsgrunderna och om hur de har tillämpats på bedömningen av eleven.⁵²

Också en sådan verbal bedömning som inte gäller en elevs personliga egenskaper är offentlig. Ett exempel på sådan bedömning är ett omnämnande av huruvida en elev har nått de uppställda målen eller om han eller hon behöver mer övning.

Uppgifter om psykologiska test och lämplighetsprov och resultaten av dem är däremot sekretessbelagda enligt 24 § 29 punkten.

Enligt etablerad praxis är tentamensresultat och vitsord för provprestationer offentliga och uppgifter om dem ges på begäran. Studieprestationsregistret är för dessa uppgifters del en offentlig handling. Tentamensresultat och övriga studieprestationer kan ändå offentliggöras på en anslagstavla så att de identifieras endast med hjälp av studerandenumret.⁵³ Utan identifieringsuppgifter får tentamensresultaten, även utan studerandenas samtycke, publiceras på Internet eller intranet, eftersom personuppgifterna har ändrats till en sådan form att de inte kan identifieras av utomstående.⁵⁴ (Se också kapitel VI 9)

Läsårs-, mellan-, avgångs- och skiljebetyg är offentliga, med undantag för eventuell verbal bedömning av personliga egenskaper.

Uppgifter om att en elev får särskilt stöd är sekretessbelagda. Detsamma gäller information om att en elev går i en specialskola. Lärokurserna i olika läroämnen kan individualiseras för en elev som får särskilt stöd, vilket innebär att den eftersträfvade nivån för elevens lärande bestäms utifrån elevens förutsättningar. Ifall en elev studerar enligt en individualiserad lärokurs markeras bedömningen i läroämnet med en asterisk (*) i betyget. Eftersom lärokursen inte kan individualiseras utan beslut om särskilt stöd informerar en markering med en asterisk (*) att eleven får särskilt stöd och därför är det en sekretessbelagd uppgift.

---

51 Se Biträdande justitiekanslerns ställföreträdarens avgörande 31.07.2008/433/1/06.

52 Se t.ex. 13 § 2 mom. i förordningen om grundläggande utbildning.

53 Dataombudsmannens byrå 370/41/2004/05.11.2004.

54 Dataombudsmannens byrå 12.11.1999, se även nedan om 24 § 22 punkten i offentlighetslagen.

Handlingar som gäller **elevvården** är således sekretessbelagda. Med elevhälsa⁵⁵ avses främjande och upprätthållande av de studerandes studieframgång, goda psykiska och fysiska hälsa och sociala välbefinnande och understödande verksamheter inom läroanstalten. Elevhälsan omfattar elevhälsa i enlighet med en läroplan som godkänts av utbildningsanordnaren samt elevhälsotjänster, vilka är psykolog- och kuratorstjänster samt skol- och studerandehälsovårdstjänster.⁵⁶

Lagen om elev- och studerandevård (1287/2013) trädde i kraft 1.8.2014. Lagen innehåller bestämmelser bland annat om elevhälsans journaler och register och om behandlingen av personuppgifter i elevhälsan, om sekretess för uppgifter som ingår i elevhälsoregistret samt om rätt att göra undantag från sekretessen.

Sekretessbelagda handlingar inom elevhälsan är de elevhälsojournaler som gjorts upp inom det individuellt inriktade elevhälsoarbetet och andra handlingar som gjorts upp eller fåtts i sådant arbete och som gäller enskilda studerande.⁵⁷

Det stöd som enligt lagen om grundläggande utbildning ska ges till eleven har delats in i allmänt stöd, intensifierat stöd och särskilt stöd. Stöd ska ges så länge som och på den nivå som det är nödvändigt. Intensifierat stöd inleds och anordnas yrkesövergripande utifrån en pedagogisk bedömning i samarbete med yrkesutbildade personer inom elevvården. Också den utredning som görs om det intensifierade stöd eleven får och om elevens helhetssituation och den bedömning som görs på basis av dem om behovet av särskilt stöd (pedagogisk utredning) görs yrkesövergripande i samarbete med yrkesutbildade personer inom elevvården. Den pedagogiska bedömningen och den pedagogiska utredningen samt de promemorior och andra utredningar och bedömningar som ansluter sig till dem innehåller frågor som gäller elevvården, och är därför sekretessbelagda handlingar. Vid uppgörandet av utredningen och bedömningen är det emellertid inte fråga om elevvård utan om pedagogiskt stöd.

Uppgifter om undervisning, transport, inkvartering och om att skolmåltiderna är avgiftsfria är inte som sådana elevvårdshandlingar och inte heller beslut som gäller studiesociala förmåner. Dessa handlingar kan däremot innehålla sådana uppgifter som av någon annan orsak är sekretessbelagda. En specialdiet kan t.ex. vara förknippad med en persons hälsotillstånd eller religiösa övertygelse och ordnandet av skolskjuts kan höra samman med en elevs hälsotillstånd.

Studentbetyget är liksom övriga betyg offentligt. Man har rätt att på begäran ta del av en offentlig handling (se också kapitel II 1). Både studentexamensnämnden

---

55 3 § 1 mom. i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013).

56 3 § 3 mom. i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013).

57 20, 21 och 22 § i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013).

och gymnasier har rätt att lämna ut studenternas namn för publicering när uppgifterna om resultaten har sänts till skolorna och det har säkerställts att uppgifterna är riktiga, om inte abiturienten i god tid har förbjudit offentliggörandet av hans eller hennes namn.⁵⁸ Skolorna får inte offentliggöra uppgifter om abiturienternas vitsord eller offentligt avslöja sådana uppgifter vid betygsutdelningen, om inte abiturienten har gett sitt tillstånd.

Bestämmelserna om behandling av personuppgifter och offentlighetslagen hindrar ändå inte att en förteckning över dem som antagits till en läroanstalt eller utexaminerats från den ges till pressen för redaktionella ändamål.⁵⁹ Om man har försäkrat sig om att den som begär uppgifterna gör det i egenskap av redaktör och om redaktören uppger att han eller hon kommer att använda uppgifterna för redaktionella ändamål, finns det inte hinder för att uppgifterna lämnas ut.

De metoder för tillrättavisning som används i en läroanstalt ska antecknas t.ex. i en straff- eller dagbok. Angående disciplinära straff, dvs. skriftlig varning och avstängning för viss tid, ska det fattas ett förvaltningsbeslut. Det motiverade beslutet och besväransvisningen ska delges eleven och vårdnadshavarna. Utgångspunkten är att dessa uppgifter är offentliga, om de inte innehåller uppgifter som av andra orsaker är sekretessbelagda, såsom uppgifter om hälsotillstånd.

Hälsotillstånd och socialvård (24 § 25 punkten i offentlighetslagen). Alla handlingar som innehåller uppgifter om en persons hälsotillstånd (bl.a. alla läkarintyg) eller handikapp eller någons sexuella beteende eller inriktning är sekretessbelagda. Handlingar som innehåller uppgifter om klienter hos socialvården och de förmåner eller stödåtgärder eller den socialvårdsservice de erhållit eller den service som arbetsförvaltningens enskilda kunder erhållit är likaså sekretessbelagda.

Trots att dagvården inte längre från och med 1.1.2013 hör till socialvården är uppgifter som gäller att ett barn får dagvård fortfarande sekretessbelagda. I regeringens proposition till ny lag om småbarnspedagogik (RP 40/2018) konstateras att det inte längre i framtiden ska vara sekretessbelagt att ett barn deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten eftersom småbarnspedagogiken inte längre är socialvård när den nya lagen om småbarnspedagogik träder i kraft.⁶⁰ Sekretessen gäller inte uppgifter om att ett barn får förskoleundervisning i daghemmets utrymmen, eftersom förskoleundervisningen omfattas av lagen om grundläggande utbildning.

---

58 15 § 2 mom. i lagen om nationella studie- och examensregister (884/2017) och Studentexamensnämndens allmänna föreskrifter och anvisningar 23.4.2018.

59 Se nedan Utlämnande av uppgifter ur personregister enligt 16 § i offentlighetslagen (kapitel II 5.2).

60 14 § i lagen om småbarnspedagogik (909/2012) och RP 40/2018, motiveringarna i propositionen till 40 § i lagen om småbarnspedagogik.

I den plan för elevens lärande som görs upp för en elev som får intensifierat stöd och den individuella plan (IP) som görs upp för en elev som får särskilt stöd ingår flera sådana uppgifter som avses i 24 § 25 punkten.

Direkt information om att en elev får särskilt stöd är sekretessbelagd. (24 § 25 punkten).

När en anställd vid läroanstalten är sjukledig, bör man meddela dem som frågar efter personen att "personen inte är på plats", om inte han eller hon gett sitt samtycke till något annat. I praktiken är det skäl att fråga den som är sjukledig vilka uppgifter man ska ge till dem som frågar.

Psykologiska test (24 § 29 punkten i offentlighetslagen). Psykologiska test, lämplighetsprov och resultatet eller bedömningen av dem är sekretessbelagda. Sådana förekommer t.ex. vid elevantagning, i samband med att det fattas beslut om att den grundläggande utbildningen ska inledas tidigare eller senare samt vid val av arbetstagare och fastställandet av deras lön. Testen beskriver en människas personlighet och integritetsskyddet kräver att de ska hemlighållas.

Kontaktinformation (24 § 31 punkten i offentlighetslagen). Hemliga telefonnummer och uppgifter om läget för en mobiltelefon är sekretessbelagda. Detsamma gäller övriga uppgifter om telefonnummer och adresser, om personen i fråga har begärt att uppgifterna ska hållas hemliga och han eller hon har grundad anledning att misstänka att hans eller hennes säkerhet kan komma att hotas (spärrmarkering). Om en person begär spärrmarkering hos läroanstalten, ska man enligt de anvisningar som Befolkningsregistercentralen har gett, hänvisa honom eller henne att också ansöka om det hos magistraten. – Behandlingen av de uppgifter som omfattas av spärrmarkeringen är reglerad, men en persons kontaktinformation får lämnas från en myndighet till en annan under vissa förutsättningar.⁶¹

Man kan uppmana den som frågar efter någons adress att anhålla om adressen hos registermyndigheten, dvs. magistraten, i stället för hos skolan.⁶² För att elever på samma klass ska kunna hålla kontakt delar skolorna ofta ut en förteckning över klasskamraterna till hemmen med den kontaktinformation som föräldrarna gett för detta ändamål. Man berättar för vårdnadshavarna att en förteckning ska göras upp och delas ut och samtidigt ber man dem att uppge de kontaktuppgifter som de vill ge ut.

Uppgifter om vilka personer som är elever i en skola är offentliga, om inte utlämnandet av uppgifterna samtidigt innebär att man avslöjar sekretessbelagd information (t.ex. om sjukdom, funktionshinder eller att eleven får särskilt stöd).

---

61 36–37 § i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster (661/2009). Befolkningsregistercentralen har gett anvisningar om behandlingen av personuppgifter för dem som omfattas av spärrmarkering.

62 15 § 2 mom. i offentlighetslagen.

Privatlivet (24 § 32 punkten i offentlighetslagen). Uppgifter om en persons politiska övertygelse (men inte om politisk verksamhet) och åsikter som personen har uttalat privat samt uppgifter om personens levnadssätt, deltagande i föreningsverksamhet, fritidssysselsättning, familjeliv och andra personliga förhållanden är sekretessbelagda.

Med uppgifter om levnadssätt avses t.ex. information om att en person lever ensam eller i parförhållande. Också uppgifter om att personen betalar medlemsavgift i en fackförening är sekretessbelagda.

Om en elev har skrivit om sig själv eller sina familjemedlemmar i en uppsats, får uppsatsen läsas högt endast med samtycke av eleven och den familjemedlem som saken gäller.

Enligt de primära bestämmelser som ingår i de olika skollagarna ska uppgifter om någons "personliga förhållanden och ekonomiska ställning" ovillkorligen hemlighållas.⁶³

Uppgifter som utomstående behöver om personalens ställning och arbetsuppgifter är offentliga. Arbetsplatsens kontaktinformation är likaså offentlig.

Forskning och statistikföring (24 § 16 punkten i offentlighetslagen). Sådant basmaterial för forskning eller statistik som frivilligt överlämnats till en myndighet för forskning eller statistikföring är sekretessbelagt.

Enligt Högsta förvaltningsdomstolens avgörande 2006⁶⁴ var basmaterialet för en utvärdering av utbildningen sekretessbelagd. Däremot kunde de rapporter över enskilda skolor som gjorts på basis av utredningen inte anses vara basmaterial för utredningen, och därför hade man rätt att på begäran få rapporterna.

Enligt skollagarna ska de viktigaste resultaten av den lagstadgade utvärderingen offentliggöras, dvs. ges offentlighet utan att någon begär det.⁶⁵

Förmögenhet (24 § 23 punkten i offentlighetslagen). Uppgifter om en enskild persons årsinkomster och totala förmögenhet är sekretessbelagda. Uppgifter om lönerna för personer som arbetar inom den offentliga förvaltningen, dvs. inom staten, samkommunerna, kommunerna och församlingarna, är ändå offentliga.⁶⁶ Studiestödsansökningar och -beslut är inte i sig sekretessbelagda, men de kan däremot innehålla sekretessbelagda uppgifter.

---

63 Se inledningen av kapitel 3.4 och fotnoten till den.

64 HFD 10.5.2005, liggare 1062 (HFD 2005:26).

65 T.ex. 21 § 4 mom. i lagen om grundläggande utbildning.

66 7 § i matrikellagen (627/1999).

Privata affärs- eller yrkeshemligheter (24 § 20 punkten i offentlighetslagen) är sekretessbelagda. Myndigheterna ska avgöra ifall en uppgift är en affärs- eller yrkeshemlighet. Företaget kan visserligen framföra sin egen uppfattning om saken. En läroanstalt kan få information om affärs- och yrkeshemligheter t.ex. i samband med ett anbudsförfarande.

Sekretesspresumtionen

Sekretesspresumtionen innebär att uppgifterna ska hemlighållas, utom om läroanstalten bedömer att utlämnandet av de begärda uppgifterna inte i ett enskilt fall äventyrar det intresse som ska skyddas. Sekretesspresumtionen gäller bl.a. i fråga om följande uppgifter:

Skyddsarrangemang (24 § 7 punkten i offentlighetslagen). Uppgifter som gäller t.ex. larmanordningar och datasäkerhet kan hemlighållas.

Material som gäller lärdomsprov (24 § 21 punkten i offentlighetslagen). I läroanstalter gäller sekretesspresumtionen till exempel uppgifter om planer och basmaterial för lärdomsprov. Handlingar som gäller planering av och basmaterial för lärdomsprov, t.ex. pro gradu eller diplomarbeten, vetenskaplig forskning eller utvecklingsarbete eller bedömning av sådant arbete är sekretessbelagda. Denna punkt gäller i första hand andra läroanstalter än skolor inom den grundläggande utbildningen och gymnasier. I detta fall skyddas den studerandes eller forskarens kunnande. En forskningsplan kan innehålla sekretessbelagd sakkunskap. Forskningsplaner antas vara sekretessbelagda, men de kan ges till utomstående om det är uppenbart att utlämnandet av uppgifterna inte skadar genomförandet, utnyttjandet eller en ändamålsenlig bedömning av lärdomsprovet.⁶⁷

Lärdomsprov är offentliga när de är klara. Det är skäl att sätta eventuella sekretessbelagda uppgifter, t.ex. affärs- eller yrkeshemligheter, i ett separat bakgrundsmaterial, som är tillgängligt för dem som bedömer lärdomsprovet men inte för allmänheten.

Offentlighetspresumtionen

Offentlighetspresumtionen innebär att utgångspunkten är att uppgifterna är offentliga, men att de hålls hemliga om utlämnandet av uppgifter till utomstående i ett enskilt fall enligt läroanstalten äventyrar det intresse som ska skyddas.⁶⁸ Presumtionen är att följande uppgifter är offentliga:

Klagan (24 § 6 punkten i offentlighetslagen). Handlingar som gäller en förvaltningsklagan ska, innan ärendet har avgjorts, hemlighållas endast om

---

⁶⁷ 24 § 21 punkten i offentlighetslagen.

⁶⁸ Jfr exemplet med mosipporna ovan, 24 § 14 punkten i offentlighetslagen.

utlämnandet av uppgifter skulle försvåra ärendets utredning, till exempel om utredningar som fåttts från olika håll inverkar på varandra. Andra orsaker är om det utan vägande skäl skulle vara ägnat att medföra skada eller lidande för klaganden, den som klagan riktar sig mot eller någon annan som är delaktig i ärendet.

Om t.ex. en klagan angående skolans personal har anförts hos rektorn, är utgångspunkten att handlingarna är offentlig. Rektorn kan emellertid hemlighålla den under de förutsättningar som framförts ovan. Efter att ärendet avgjorts är beslutet offentligt, om beslutet inte innehåller uppgifter som av andra orsaker ska hemlighållas, t.ex. uppgifter om någons hälsotillstånd. Fastän handlingarna som gäller klagan har blivit offentlig, ska uppgifter som gäller någons privatliv inte utan orsak publiceras på Internet eller intranet.⁶⁹ Ett alternativ är att identifieringsuppgifterna avlägsnas ur handlingen. Om beslutet innehåller sekretessbelagda uppgifter får uppgifterna inte publiceras på Internet utan samtycke av personen i fråga.

Uppgifter om att en anställd har fått en varning, blivit uppsagd eller sagt upp sig är inte sekretessbelagda, men behandlingen av den anställdas personuppgifter bör vara saklig.

Provuppgifter (24 § 22 punkten i offentlighetslagen). I läroanstalterna gäller offentlighetspresumtionen exempelvis inträdesprov och andra prov och test samt uppgifter i en uppgiftsbank. Inträdesprov och test ska ändå hemlighållas, om utlämnandet av uppgifter ur dem skulle äventyra provens eller testens syfte eller en användning av testen i framtiden. Sådana är t.ex. psykologiska test.

Eleven själv har naturligtvis som part rätt att få inträdesprovsfrågorna och också svaren exempelvis om han eller hon yrkar på rättelse av bedömningen. Eleven är då skyldig att hemlighålla de uppgifter han eller hon fått.

Omständigheter som har samband med privat näringsverksamhet (24 § 20 punkten i offentlighetslagen). I samband med näringsverksamhet kan vissa andra omständigheter än affärs- och yrkeshemligheter hemlighållas med stöd av denna punkt, under de förutsättningar som anges.

I vissa fall har läroanstalten undantagsvis rätt att hemlighålla handlingar för att skydda sina egna intressen, för att myndigheten och dess motpart ska stå i en jämlik ställning vid rättegångar och i anbuds-, avtals- och förhandlingssituationer (neutralitetsprincipen). Läroanstalten utövar inte i dessa fall offentlig makt. Inom det kommunala skolväsendet sköter kommunen centraliserat dessa uppgifter.

---

69 Se Kommunförbundets cirkulär 19/80/2005 och 10/80/2008 (www.kommunforbundet.fi).

Myndigheters affärs- eller yrkeshemligheter (24 § 17 punkten i offentlighetslagen). Affärs- eller yrkeshemligheter som gäller en läroanstalt, den som upprätthåller läroanstalten eller utbildningsanordnaren ska ovillkorligen hemlighållas. Övriga uppgifter som gäller en myndighets affärsverksamhet kan med stöd av denna punkt hemlighållas under de förutsättningar som anges i punkten (offentlighetspresumtionen). För att vara en affärs- eller yrkeshemlighet ska uppgiften vara ny och de facto hemlig, den ska ha föregåtts av en arbetsinsats och kostnader och uppgiften ska vara relevant för företaget. Affärs- och yrkeshemligheter kan vara exempelvis tillverkningsmetoder och formler, administrativa uppgifter (organisationer, kundregister), sakkunskap (know how) och ekonomiska uppgifter (avtal mellan företag).

Rättegångar och arbetsmarknadsärenden (24 § 18 och 19 punkten i offentlighetslagen). Om en läroanstalt, den som upprätthåller läroanstalten eller utbildningsanordnaren upprättar en handling i egenskap av arbetsgivare eller i egenskap av part i en rättegång, är handlingen i princip offentlig. Den kan ändå hemlighållas om utlämnandet av uppgifter ur den skulle strida mot läroanstaltens intresse.

3.5 Sekretessen gäller inom läroanstalten

Sekretessen gäller också inom en och samma läroanstalt, vilket innebär att sekretessbelagda uppgifter endast får lämnas till personer som behöver uppgifterna i sitt arbete. Sekretessbelagda uppgifter om en elev får endast de lärare och övriga personer, t.ex. elevvårdspersonal och skolgångsbiträden, som behöver dem för att kunna sköta sitt arbete. De övriga som hör till läroanstaltens personal är utomstående i ärendet och till dem får inte sekretessbelagda uppgifter om en elev lämnas ut. På motsvarande sätt har till exempel inte den nämnd som svarar för undervisningsväsendet rätt att få uppgifter om vilka elever som får stöd i undervisningen, om det med tanke på skötseln av nämndens uppgifter räcker med att de får t.ex. uppgift om antalet elever som får stöd.

T.ex. ett läkarintyg som är bifogat till en ansökan om tjänstledighet får endast behandlas av registratören eller kanslisten, den som föredrar ärendet och den som fattar beslut om tjänstledigheten (däremot inte av tjänstemannens chef, om inte han eller hon är en av dessa), den tjänsteman inom löneförvaltningen som för arbetsgivarens räkning anholder om dagpenning hos Folkpensionsanstalten och av arkivarien eller kanslisten.⁷⁰

En elev får endast av särskilda skäl vara frånvarande från en läroanstalt och eleven ska lägga fram tillförlitlig utredning över orsaken till frånvaron. Frånvarotimmarna ska antecknas och följas upp. När det gäller en elevs

---

⁷⁰ Jfr dessutom lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004).

sjukfrånvaro räcker det i allmänhet med att vårdnadshavaren meddelar orsaken till frånvaron. Undantagsvis kan läroanstalten även kräva att ett läkarintyg uppvisas, om man har orsak att misstro att meddelandet är tillförlitligt. Läkarintyg och övriga uppgifter om en elevs hälsotillstånd är sekretessbelagda.

3.6 Man kan göra avsteg från sekretessen

De olika skollagarna innehåller som sagt specialbestämmelser om sekretess i samband med anordnandet av utbildning. I dem föreskrivs det också i hurdana situationer man kan göra avsteg från sekretessen. På grund av de ändringar som gjorts i bestämmelserna under senare år är de delvis olika till sitt innehåll.

I undervisning som faller inom tillämpningsområdet för lagen om grundläggande utbildning har de som deltar i elevvårdsarbetet gällande en elev rätt att av varandra få och till varandra samt till skolans lärare, rektor samt myndigheter som svarar för utbildningen ge sådana uppgifter som är nödvändiga för att undervisningen för eleven ska kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt. Den som lämnar ut uppgifterna ska överväga om det är fråga om en uppgift som är nödvändig för att undervisningen ska kunna ordnas. Om det är fråga om en uppgift som enligt en objektiv bedömning är nödvändig ska uppgiften ges. Den uppgift som ska ges ut kan gälla bland annat, att en elev har en sådan sjukdom som läraren nödvändigtvis bör känna till för att kunna ordna undervisningen så att inte elevens eller de andra elevernas säkerhet äventyras. Även om det konstaterats att det finns en sådan grund för att lämna ut uppgifterna som avses i lagen är det skäl att för att bygga upp samarbetet och förtroendet i första hand försöka få vårdnadshavarens samtycke till att de sekretessbelagda uppgifterna ges ut.⁷¹

Trots sekretessbestämmelserna har utbildningsanordnaren, också utan vårdnadshavarens tillstånd, rätt att avgiftsfritt få de uppgifter som är nödvändiga för att ordna undervisningen från social- och hälsovårdsmyndigheterna, andra producenter av socialservice eller hälsovård samt av yrkesutbildade personer inom hälsovården.⁷² Bestämmelsen gör det möjligt att få de uppgifter om en enskild elev som är nödvändiga för att ordna undervisningen exempelvis från den myndighet som svarar för småbarnspedagogiken⁷³. Med specifikt skriftligt samtycke av elevens vårdnadshavare får sekretessbelagda uppgifter begäras också från andra håll när det är nödvändigt för att ordna undervisningen.⁷⁴ Lagstiftningen och motiveringarna i regeringspropositionen som gäller lagen specificerar inte från vilka instanser uppgifter kan begäras.

---

71 40 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning.

72 41 § 4 mom. i lagen om grundläggande utbildning.

73 Dagvården är sedan 1.1.2013 inte längre socialvård men enligt 14 § i lagen om småbarnspedagogik (909/2012) tillämpas bestämmelserna i den övriga lagstiftningen om socialvård och socialservice i tillämpliga delar även på barndagvården.

74 40 § 3 mom. i lagen om grundläggande utbildning.

Om en elev som är under 18 år övergår till undervisning som en annan utbildningsanordnare ordnar i enlighet med lagen om grundläggande utbildning (förskoleundervisning, grundläggande utbildning, påbyggnadsundervisning, förberedande undervisning inför den grundläggande utbildningen som ordnas för invandrare) eller till morgon- och eftermiddagsverksamhet eller till undervisning eller verksamhet som ordnas i enlighet med gymnasielagen eller lagen om yrkesutbildning, ska den tidigare utbildningsanordnaren trots bestämmelserna om sekretess utan dröjsmål lämna uppgifter som är nödvändiga för ordnande av undervisningen eller utbildningen till den nya utbildningsanordnaren. Motsvarande uppgifter kan lämnas också på begäran av den nya utbildningsanordnaren.⁷⁵

Inom yrkesutbildningen är avvikelserna från sekretessbestämmelserna mest begränsade. Rätten att lämna ut sekretessbelagda uppgifter gäller endast information om de studerandes hälsotillstånd och funktionsförmåga som är nödvändig för skötseln av uppgifter. I lagen räknas dessutom uppgiftsvis de personer upp till vilka uppgifter får ges för de ändamål som avses i lagen. Uppgifter kan ges till exempel till rektorn, till dem som svarar för studiehandledningen och studerandehälsovården och till ansvariga för utbildning som ordnas på en arbetsplats samt till polisen för tryggnad och utredning av säkerheten samt för anvisning av stödtjänster.⁷⁶

Enligt gymnasielagen får ledamöterna i de organ som svarar för anordnandet av utbildning, rektorn, lärarna och personer som deltar i undervisningspraktik samt de personer som svarar för skolhälsovården och den övriga elevvården trots sekretessbestämmelserna ge varandra samt de myndigheter som svarar för utbildningen sådana uppgifter som är nödvändiga för att studierna ska kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt. I den nya gymnasielagen som antagits av riksdagen (714/2018) ändras bestämmelsen om avvikelser från sekretessen så att den till sitt innehåll motsvarar bestämmelsen i yrkesutbildningslagen, som beskrevs i föregående stycke.⁷⁷

Riksdagen har godkänt propositionen till ny lag om småbarnspedagogik (RP 40/2018) som avses träda i kraft den 1 augusti 2018. Enligt den nya lagen om småbarnspedagogik har de personer som ansvarar för barnets småbarnspedagogik och de personer som deltar i utvärderingen av stödbehovet, stödåtgärderna eller deras genomförande trots sekretessbestämmelserna rätt att av varandra få och att till varandra och till dem som ordnar eller tillhandahåller småbarnspedagogik lämna sådana uppgifter om barnet som är nödvändiga för att anordna och tillhandahålla småbarnspedagogik och för att utvärdera stödet.⁷⁸

---

75 40 § 4 mom. i lagen om grundläggande utbildning.

76 109 § i lagen om yrkesutbildning (531/2017).

77 32 § 2 mom. i gymnasielagen och RP 41/2018, 58 § i nya gymnasielagen.

78 RP 40/2018 rd, 41 § 2 mom. (540/2018).

Om ett barn övergår till småbarnspedagogik som ordnas av någon annan anordnare av småbarnspedagogik enligt lagen om småbarnspedagogik eller till förskoleundervisning eller grundläggande utbildning som ordnas enligt lagen om grundläggande utbildning, ska den tidigare anordnaren av småbarnspedagogik trots sekretessbestämmelserna utan dröjsmål lämna sådana uppgifter som är nödvändiga med tanke på anordnandet av småbarnspedagogik för barnet till den nya anordnaren av småbarnspedagogik eller de uppgifter som är nödvändiga för att ordna småbarnspedagogik eller undervisning till anordnaren av förskoleundervisning eller grundläggande utbildning. Motsvarande uppgifter får även överlämnas på begäran av en anordnare av småbarnspedagogik, förskoleundervisning eller grundläggande utbildning.⁷⁹

Andra exempel på bestämmelser om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter finns i lagarna om socialvård och barnskydd samt lagen om elev- och studerandevård.⁸⁰ Exempelvis de som är anställda eller innehar ett förtroendeuppdrag inom skolväsendet, undervisning, hos en utbildningsanordnare eller vid en enhet som bedriver morgon- eller eftermiddagsverksamhet är skyldiga att utan dröjsmål och trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan till det organ som ansvarar för socialvården i kommunen, om de i sin uppgift fått kännedom om ett barn för vars del behovet av vård och omsorg, omständigheter som äventyrar barnets utveckling eller barnets eget beteende kräver att behovet av barnskydd utreds. Ovannämnda personer är även skyldiga att trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan till polisen, när de på grund av omständigheter som de har fått kännedom om i sin uppgift har skäl att misstänka att ett barn utsatts för en gärning som är straffbar enligt kapitel 20 i strafflagen eller en gärning som är straffbar enligt kapitel 21 i strafflagen⁸¹ vars föreskrivna maximistraff är fängelse i minst två år.⁸² Ovan nämnda anmälningskyldighet kan också uppfyllas genom att man tillsammans med barnet eller barnets föräldrar tar kontakt för att få stödbehovet bedömt.⁸³

Enligt offentlighetslagen är huvudregeln att handlingarna är offentliga, och sekretessen utgör ett undantag från denna regel. Även ur sekretessbelagda handlingar kan uppgifter i vissa fall utlämnas till personer utanför läroanstalten. Om en enskild person med stöd av lag har fått kännedom om en sekretessbelagd uppgift, får personen inte röja den för utomstående.⁸⁴ De viktigaste grunderna med stöd av vilka man kan avvika från sekretessen utgörs av en uttrycklig bestämmelse i lag eller samtycke av den person som uppgifterna gäller. Sekretessbelagda uppgifter får, under de förutsättningar som anges i lag, också lämnas ut för vissa andra ändamål (t.ex. forskning, statistikföring, planerings-

79 RP 40/2018 rd, 41 § 3 mom. [540/2018].

80 17–18 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) och 25 § i barnskyddslagen (417/2007) samt 23 § i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013).

81 20 kap. i strafflagen gäller sexualbrott och 21 kap. brott mot liv och hälsa.

82 25 § 3 mom. i barnskyddslagen (1302/2014).

83 25 a § i barnskyddslagen (1302/2014).

84 23 § 2 mom. offentlighetslagen.

och utredningsarbete).⁸⁵ I dessa fall behövs det tillstånd av en myndighet för att uppgifterna ska få lämnas ut.

I praktiken kan många problematiska situationer lösas genom att man av den person som uppgifterna gäller skaffar ett specificerat skriftligt tillstånd för utlämnandet av uppgifterna.

Trots sekretessen har de som deltar i anordnandet och genomförandet av individuellt inriktad elevhälsa för en studerande rätt att av varandra få och att till varandra och den myndighet som ansvarar för elevhälsan lämna ut sådana uppgifter som är nödvändiga för att individuellt inriktade insatser från elevhälsan ska kunna ordnas och genomföras. Under samma förutsättningar kan uppgifter också lämnas ut till de myndigheter som svarar för elevhälsan.⁸⁶

Denna bestämmelse i lagen om elev- och studerandevård ger de yrkesutbildade personer som arbetar inom elevhälsan en begränsad möjlighet att tillsammans diskutera om det finns behov av att erbjuda någon studerande individuellt inriktade insatser inom elevhälsan: antingen enskilda insatser eller stöd från en sektorsövergripande expertgrupp. Likaså ger den möjlighet att diskutera vem som tar ansvar för att föra ärendet vidare med den studerande och vid behov med vårdnadshavaren. I bestämmelsen avgränsas möjligheten att utbyta uppgifter dock endast till de uppgifter som är nödvändiga för att ordna och genomföra studerandevården. I detta syfte ger bestämmelsen i någon mån en mera omfattande rättighet att avslöja sekretessbelagda uppgifter än lagen om grundläggande utbildning, som i 40 § ger möjlighet att diskutera endast sådana omständigheter som är nödvändiga för att ordna undervisningen.⁸⁷

Medlemmarna i en sektorsövergripande expertgrupp har dessutom rätt att i ett ärende som gäller en studerande begära råd av experter som anses behövliga och för experterna i detta syfte röja sekretessbelagda uppgifter som är nödvändiga för att de ska kunna ge konsultation. Konsultationer får ändå inte heller i denna situation begäras av en sådan expert, vars deltagande i den sektorövergripande expertgruppens arbete den studerande eller dennes lagliga företrädare har förbjudit.⁸⁸

I förvaltningslagen (14 §) finns bestämmelser om hur en omyndig kan föra sin talan. I ärenden som gäller personen eller dennes personliga intresse och rätt kan samtycke ges själv av en person som fyllt 15 år eller av hans eller hennes vårdnadshavare. Då ska vårdnadshavaren eller på motsvarande sätt en person under 15 år höras om den ungas rätt eller utredningen av ärendet så kräver. När det gäller personer under 15 år kan endast vårdnadshavaren ge sitt samtycke till att uppgifter lämnas ut, om det inte annanstans i lag finns bestämmelser

---

85 26–28 § i offentlighetslagen.

86 23 § 2 mom. i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013).

87 Social- och hälsovårdsministeriets kommuninfo 13a/2015, 18.12.2015.

88 19 § 3 mom. i lagen om elev- och studerandevård och ovannämnda kommuninfo.

om denna fråga.⁸⁹ Exempelvis i patientlagstiftningen har det inte föreskrivits i vilken ålder en person kan besluta om att hans eller hennes uppgifter får lämnas ut. En yrkesutbildad person inom hälsovården kan också bedöma att en person under 15 år själv kan föra sin talan i vissa fall, bland annat när det gäller att förbjuda att uppgifter om hans eller hennes hälsotillstånd och vård ges ut till vårdnadshavaren eller en annan laglig företrädare.⁹⁰ På motsvarande sätt kan en yrkesutbildad person inom social- och hälsovården bedöma att en person under 15 år av vägande skäl kan förbjuda att hans eller hennes vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare deltar i behandlingen av ett elevhälsoärende som gäller den minderårige eller den omyndige och förbjuda att sekretessbelagda elevhälsoupplýsningar som gäller honom eller henne lämnas ut till vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare.⁹¹

3.7 Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter till andra myndigheter

Det bör noteras att myndigheterna inte får lämna ut uppgifter som omfattas av ovillkorlig sekretess till andra myndigheter, om det inte sker med stöd av en bestämmelse i lag eller med samtycke av den person saken gäller, även om alla myndigheter och tjänstemän omfattas av sekretess- och tystnadsplikten.⁹² Förutom enligt ovan nämnda bestämmelser i utbildningslagstiftningen har vissa myndigheter, såsom folkpensionsanstalten, skattebyråerna och statistikcentralen rätt att få sekretessbelagda uppgifter enligt speciallagstiftning. Trots sekretessbestämmelserna får dessutom utbildningsanordnaren till den ungas hemkommun lämna ut uppgifter till det uppsökande ungdomsarbetet, bland annat identifierings- och kontaktuppgifter till unga som avslutat den grundläggande utbildningen men inte har inlett studier efter den grundläggande utbildningen samt uppgifter om unga som avbryter sina studier i yrkesutbildning eller gymnasieutbildning.⁹³ Ur Utbildningsstyrelsens antagningsregister får trots sekretessbestämmelserna utlämnas uppgifter under de förutsättningar som anges i lagen om nationella studie- och examensregister (884/2017) till kommuner som ordnar uppsökande ungdomsarbete enligt ungdomslagen för skötseln av uppgifterna enligt denna lag.⁹⁴

För skötseln av myndighetsuppgifter får myndigheterna enligt prövning lämna ut uppgifter som omfattas av villkorlig sekretess till varandra. I dessa fall medför utlämnandet av uppgifter i allmänhet inte olägenhet för den som berörs av uppgifterna.

---

89 Om en omyndigs (under 18 år) rätt att ge sitt samtycke gäller 14–15 § i förvaltningslagen (434/2003).

90 9 § i lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992).

91 18 § 2 mom. i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013).

92 Se ovan det som sägs i kapitel II 3.6.

93 11 § 2 mom. 1 och 2 punkten i ungdomslagen (1285/2016).

94 21 § i lagen om nationella studie- och examensregister (884/2017).

3.8 Sekretessens upphörande

Handlingarnas förvaringstider fastställs enligt arkivlagstiftningen.⁹⁵ Sekretessen upphör enligt offentlighetslagen efter en bestämd tid, vanligen efter 25 år räknat från handlingens datering, från det att handlingen blev färdig eller har inkommit. Den sekretess som föreskrivs till skydd för privatlivet upphör i alla fall 50 år efter att den person som uppgifterna gäller har avlidit eller, om det inte finns uppgifter om dödsdatumet, när det gått 100 år sedan handlingen daterats, blivit färdig eller inkommit. Sekretesstiden kan ännu förlängas med högst 30 år.⁹⁶ Om sekretessen grundar sig på förebyggandet av sådan skada som utlämnandet av uppgifter kan medföra, kan sekretessen upphöra när det inte längre föreligger någon risk för skada.⁹⁷

---

95 Arkiverket bestämmer vilka handlingar som ska förvaras varaktigt och arkivbildaren bestämmer själv förvaringstiderna för handlingar som förvaras en viss tid (8 § i arkivlagen 831/1994). Handlingarna får förstöras först efter att förvaringstiderna officiellt har fastställts och godkänts i arkivbildningsplanen.

96 31 § i offentlighetslagen.

97 Se kapitel II 3.3.

4 PARTERNAS RÄTT TILL INFORMATION

Det har ovan redogjorts för hur utomstående kan få uppgifter ur läroanstalternas handlingar. För detta ändamål har handlingarna delats in i offentliga handlingar, handlingar som är offentliga enligt prövning och sekretessbelagda handlingar.

Denna indelning används inte om en person vill ta del av uppgifter som gäller honom eller henne själv och inte heller om uppgifter begärs av sökanden eller av någon annan som är part i ett förvaltningsärende. Dessa har även rätt att få uppgifter ur handlingar som inte är offentliga, dvs. ur handlingar som i förhållande till utomstående är offentliga enligt prövning eller sekretessbelagda.

En part har rätt att ta del av en handling som kan eller har kunnat påverka behandlingen av hans eller hennes ärende.⁹⁸ Det kan finnas flera parter i ett ärende, t.ex. i ett utnämningsärende eller i ett ärende som gäller antagning av elever till en läroanstalt. För att man i egenskap av part ska ha en starkare rätt till information krävs det en regelrätt partsställning. Om en person t.ex. har ansökt om en tjänst vars behörighetsvillkor han eller hon uppenbart inte uppfyller, är personen i fråga inte en faktisk part i ärendet och har inte en starkare rätt än utomstående att ta del av de andra sökandenas ansökningshandlingar, eftersom dessa inte kan påverka hans eller hennes ställning vid utnämningförfarandet.

En sökande som i ett inträdesprov inte har fått tillräckligt många poäng för att bli antagen till läroanstalten har rätt att få information om de poäng andra fått. Poängantalet i ett eventuellt lämplighetstest som ingår i inträdesprovet får likväl inte avslöjas.

Uppgifter som gäller **en viss person själv** kan också ingå i handlingar som upprättas i vård- eller undervisningssituationer eller i andra motsvarande situationer, fastän det i dessa fall inte uppkommer något förvaltningsbeslut. Personen i fråga har rätt att ta del av de uppgifter som ingår i handlingarna.⁹⁹ Sådana handlingar är t.ex. de individuella planer och övriga handlingar som utarbetas vid utvecklingssamtal.

En part har inte rätt till information och en person har inte rätt att ta del av en handling som gäller honom eller henne själv,¹⁰⁰ om utlämnandet av uppgifterna skulle strida mot ett barns intresse eller ett annat synnerligen viktigt enskilt intresse eller mot ett synnerligen viktigt allmänt intresse (t.ex. säkerheten i fråga om byggnader eller data- och kommunikationssystem). Ett barns intresse

98 11 § i offentlighetslagen reglerar situationer där ett ärende är under behandling och det ska fattas eller redan har fattats ett beslut i ärendet.

99 12 § i offentlighetslagen.

100 Personens rätt att få information har i båda fallen begränsats på de grunder som anges i 11 § i offentlighetslagen.

uppmärksammas t.ex. i sådana situationer där barnets och hans eller hennes lagliga företrädares intressen står i tydlig konflikt, t.ex. i barnskyddsärenden.

En part har inte heller rätt att ta del av ett beslutsförslag eller en föredragningspromemoria i ett förvaltningsärende förrän ärendet är slutbehandlat vid myndigheten. Avsikten är att ge myndigheterna arbetsro vid ärendets beredning och föredragning.

Uppgifter om provsvar i studentexamen eller identiteten på den som har förordnats att bedöma provsvaren får lämnas ut först efter att den slutliga bedömningen har gjorts. Vid ett anbudsförfarande får en anbudsgivare inte information om någon annans affärs- och yrkeshemligheter, utan endast om det sammanlagda pris som anges i anbudet. Kontaktinformation som ska hemlighållas för allmänheten¹⁰¹ och som gäller en person som t.ex. gjort en barnskyddsanmälan får inte lämnas ut till den som anmälan har gjorts om, ifall det skulle äventyra säkerheten för den som gjort anmälan. En lärares namn eller uppgifter om arbetsplatsen är aldrig hemliga, eftersom en lärare sköter offentliga uppgifter. Om utlämnandet av namnet på den som gjort en barnskyddsanmälan skulle strida mot ett synnerligen viktigt enskilt intresse för honom eller henne, kan också namnet hållas hemligt.

Exempel:

Skoleleven Erik Snille hade avundsjukt följt sin kamrats framgång i skolan. Under den vårtermin han var abiturient bad han i skolans kansli om att få se sin kamrats betyg från föregående år. Dessutom ville han se sitt eget och sin kamrats matematikprov från föregående vecka. Omedelbart efter studentskrivningarna ville han veta vem som för deras skolas del bedömde studentskrivningen i matematik och bekanta sig med sina egna och kamratens bedömda svar i matematikprovet.

Erik deltog i ett inträdesprov där man använde uppgifter ur en uppgiftsbank. Senare ville han och hans gudmor båda ha var sin kopia av svaren i inträdesprovet, där också uppgifterna ingick.

---

101 24 § 31 punkten i offentlighetslagen: hemliga telefonnummer och uppgifter om läget för en mobiltelefon eller kontaktinformation som omfattas av en spärrmarkering.

Lösning:

Vitsordsbetygen är offentliga handlingar eftersom det inte i 24 § i offentlighetslagen eller någon annanstans i lag har reglerats att de är sekretessbelagda. Erik har rätt att se sin kamrats betyg.

Elevernas provprestationer (24 § 30 punkten) ska hållas hemliga för utomstående, så Erik har inte rätt att ta del av sin kamrats matematikprov utan kamratens samtycke, men sitt eget prov får han ta del av. Kamratens vitsord i provet är däremot offentligt.

Erik får information om sina egna svar i studentexamen och om identiteten på den som bedömde svaren först efter att studentexamensnämnden har gjort den slutliga bedömningen, och kamratens svar får han inte alls ta del av (11 § 2 mom. 3 punkten och 24 § 30 punkten).

Om man har använt uppgifter ur en uppgiftsbank, skulle utlämnandet av information om dem till utomstående sannolikt äventyra provets användning i framtiden, så gudmodern får inte ta del av uppgifterna (24 § 22 punkten) eller av svaren (24 § 30 punkten). Däremot har sökanden själv rätt att få svaren och uppgifterna till påseende och kopior av dem, om det inte föreligger sådana grunder som avses i 11 § för att begränsa rätten att få information. Sökanden ska hemlighålla de uppgifter han eller hon tagit del av (23 § 2 mom. i offentlighetslagen). Erik får inte visa dem ens för sin gudmor.

5 HUR LÄMNAS UPPGIFTER UR EN HANDLING UT?

Om en myndighetshandling är offentlig har var och en rätt att ta del av den.¹⁰² Myndigheten ska se till att möjligheterna att få information inte begränsas utan saklig och laga grund och inte mer än vad som är nödvändigt för det intresse som ska skyddas.¹⁰³

För att en person ska få ta del av en handling ska han eller hon enligt offentlighetslagen begära detta. I lagen¹⁰⁴ föreskrivs hur utlämnandet av uppgifter sker i praktiken. Begäran ska preciseras tillräckligt noggrant och läroanstalten ska i detta sammanhang vid behov bistå den som begär uppgifterna. Om en handling är offentlig behöver den som begär uppgifter enligt huvudregeln inte uppge sin identitet eller motivera sin begäran.

Om någon däremot begär uppgifter ur en handling som är offentlig enligt prövning¹⁰⁵ eller ur en sekretessbelagd handling¹⁰⁶, ska den som begär uppgifterna uppge sin identitet och framföra de grunder och faktorer på basis av vilka läroanstalten kan utöva sin prövningsrätt eller utreda om personen i fråga har rätt att ta del av handlingen.

5.1 Sätten för utlämnande av uppgifter

Uppgifterna ska ges på det sätt som begärts, om inte detta medför oskälig olägenhet för tjänsteutövningen. Det finns flera sätt för att lämna ut uppgifter: Uppgifter som ingår i en handling kan lämnas muntligen eller så att handlingen läggs fram för påseende och kopiering eller får avlyssnas hos läroanstalten. Handlingen kan också kopieras eller skrivas ut och i denna form ges till den som begärt uppgifterna.

Ur ett beslutsregister som förs med hjälp av automatisk databehandling kan uppgifterna även ges i elektronisk form. Det tas inte ut någon avgift när uppgifterna lämnas muntligen eller när en handling läggs fram för påseende och kopiering på platsen. Inte heller om en offentlig handling som sparats elektroniskt skickas till den som begärt informationen per e-post eller om en elektronisk handling skickas till en part per e-post tas någon avgift.¹⁰⁷ När uppgifterna lämnas ut på övriga sätt kan man ta ut en avgift som motsvarar

---

102 9 § i offentlighetslagen.

103 17 § i offentlighetslagen.

104 13–16 § i offentlighetslagen.

105 Se ovan kapitel II 2.2.

106 Se ovan kapitel II 3.

107 34 § i offentlighetslagen.

självkostnadspriset för utlämnandet. Om endast en del av uppgifterna i en handling är sekretessbelagda, ska de uppgifter som ingår i den offentliga delen av handlingen på begäran lämnas ut, om det är möjligt utan att den sekretessbelagda delen röjs.¹⁰⁸ Innehållet får inte heller ändras så att det blir ett annat på grund av att uppgifter avlägsnats.

5.2 Utlämnande av uppgifter ur personregister

I bestämmelserna om behandling av personuppgifter föreskrivs hur personuppgifter som kan hänföras till en bestämd person ska behandlas – insamlas, lagras, förvaras och skyddas – och hur myndigheter och organisationer ska föra sina personregister. Offentligheten och sekretessen i fråga om sådana personuppgifter som ingår i läroanstalternas personregister samt utlämnandet av uppgifter till utomstående regleras däremot i offentlighetslagen. När det gäller annan behandling av personuppgifter ska läroanstalterna iaktta bestämmelserna om behandling av personuppgifter. Fastän personuppgifter får samlas in endast under de förutsättningar som anges i lag, kan personuppgifterna i sig vara offentliga, som till exempel personbeteckningen. Sekretessen gäller i allmänhet innehållet i en handling, t.ex. uppgifter om någons hälsotillstånd eller en affärs- eller yrkeshemlighet. Vid dataskydd är det fråga om när personuppgifter (även offentliga) får samlas in eller annars behandlas. Behovet av att behandla personuppgifter bedöms utifrån verksamhetens behov. Dataskydd är inte en synonym till sekretess och inte en motsats till myndighetsoffentlighet.

Ur en myndighets personregister får sekretessbelagda personuppgifter, i likhet med vad som gäller i fråga om övriga uppgifter, utlämnas till utomstående endast på de grunder som anges i lag.¹⁰⁹ Till de viktigaste grunderna hör en bestämmelse i lag och en persons samtycke.

Om de personuppgifter som ingår i en läroanstalts personregister är offentliga, kan uppgifterna lämnas ut till den som begär dem muntligen eller så att de läggs fram för påseende och kopiering på platsen.¹¹⁰ I form av en kopia eller en utskrift eller i elektronisk form får personuppgifter som ingår i ett personregister däremot lämnas ut endast till en sådan mottagare som själv har rätt att registrera och använda dessa personuppgifter.¹¹¹

---

108 10 § i offentlighetslagen.

109 7 kap. i offentlighetslagen.

110 16 § 1 mom. i offentlighetslagen

111 16 § 3 mom. i offentlighetslagen.

Offentliga uppgifter får lämnas ut om

- 1) bestämmelserna om behandling av personuppgifter inte gäller denna situation (t.ex. sedvanligt privat bruk eller utlämnande av uppgifter till massmedier för redaktionella syften).
- 2) uppgifterna begärs t.ex. för vetenskaplig forskning eller statistikföring. Detta förutsätter att mottagaren enligt bestämmelserna har rätt att samla in och använda uppgifterna.¹¹²
- 3) uppgifterna behövs för verksamheten i annan läroanstalt eller hos någon annan mottagare som enligt bestämmelserna om skydd för personuppgifter har rätt att samla in och registrera sådana uppgifter.¹¹³

5.3 Vem fattar beslut om utlämnandet av uppgifter?

Den myndighet som innehar handlingen beslutar om uppgifterna ska ges ut eller inte. Samma handling kan finnas hos flera olika myndigheter och uppgifterna kan begäras av vilken som helst av dem.

Begäran om att få uppgifterna kan göras muntligt. Det behöver inte göras upp något skriftligt beslut om att uppgifterna ges ut, utan man kan ge uppgifterna ur handlingen direkt till den som begär dem. Om det inte råder något tvivel om att handlingen är offentligt kan uppgifterna ges av vem som helst i en läroanstalt. Om det däremot inte är klart om en handling är offentlig eller om det är fråga om en handling som är offentlig enligt prövning eller en sekretessbelagd handling eller ur ett personregister ska beslutet tas av den person som har förordnats för uppgiften eller till vars arbetsuppgifter det annars hör. I lagstiftningen¹¹⁴ förutsätts det också att man inom läroanstalterna ska fastställa vem som har beslutanderätten när det gäller utlämnandet av handlingar.

Inom det kommunala skolväsendet ges information om innehållet i en handling av den person som av en nämnd, direktören för bildningsväsendet, skolans direktion eller rektor¹¹⁵ har förordnats för uppgiften. Om något sådant förordnande inte har getts, ska informationen ges av den person till vars arbetsuppgifter utlämnandet av information hör på basis av hans eller hennes ställning eller uppgifter.¹¹⁶

---

112 Artikel 6.1 underpunkt e i den allmänna dataskyddsförordningen och RP 9/2018, 4 § 1 mom., 3 punkten i propositionen till dataskyddslag.

113 16 § 3 mom. i offentlighetslagen.

114 4 § 1 mom. i offentlighetsförordningen.

115 Myndighet som avses i 4 § i offentlighetslagen.

116 Den beslutanderätt som grundar sig på 14 § i offentlighetslagen kan inte delegeras. Om det t.ex. är fråga om handlingar som är förknippade med ett dokument som direktionen har fattat beslut om, och ifall rektorn inte har lämnat ut de uppgifter som begärts, ska direktionen fatta ett överklagbart förvaltningsbeslut, inte rektorn.

Om den person av vilken en handling har begärts inte kan lämna ut den, ska han eller hon underrätta den som begärt uppgifterna om orsaken till detta och informera personen om att begäran kan föras till en myndighet för avgörande, och fråga den som gjort en skriftlig begäran om han eller hon vill att begäran ska överföras till en myndighet för avgörande. Den som begärt uppgifterna ska alltså ges instruktioner om hur han eller hon ska handla. Samtidigt ska man informera om vilka avgifter som tas ut. Begäran ska behandlas utan dröjsmål och uppgifter ska ges så snart som möjligt, senast inom två veckor eller, när det är fråga om invecklade fall som gäller partiell offentlighet eller fall som kräver prövning, inom en månad. Begäran kan också överföras till den myndighet som behandlar ärendet i sin helhet och som har bättre förutsättningar att pröva begäran, eller till registermyndigheten, t.ex. till magistraten när det gäller adressuppgifter. När någon begär att få ta del av en handling, ska han eller hon antingen få ta del av handlingen eller få ett negativt beslut med motiveringar. Den som begär uppgifter ur en handling ska antingen få de begärda uppgifterna eller ett skriftligt beslut med anvisningar för anförande av besvär hos förvaltningsdomstolen.¹¹⁷ Inom kommunerna ges alltså inte anvisningar om internt rättelseyrkande enligt kommunallagen.

Myndigheterna ska verka för att offentligheten främjas inom deras verksamhet. Ur handlingar som är offentliga enligt prövning ska uppgifter lämnas ut om det inte finns grundad anledning att låta bli att lämna ut uppgifterna.¹¹⁸

---

117 33 § i offentlighetslagen.

118 17 § i offentlighetslagen.

6 SAMMANDRAG GÄLLANDE OFFENTLIGHET OCH SEKRETESS

- **Offentligheten gäller endast lagrad information, sekretessen omfattar även uppgifter som inte lagrats (II 1.2).**
- **Kontrollera om den begärda handlingen omfattas av offentlighetslagen eller inte (II 1.3).**
- **Kontrollera om en handling innehåller sekretessbelagda uppgifter (ovillkorligt eller villkorligt) (II 3.2–5).**
- **Om sekretessen är villkorlig, bedöm om utlämnandet av de begärda uppgifterna skulle äventyra det intresse som ska skyddas (II 3.3).**
- **Bedöm om det är möjligt att göra undantag från sekretessen (med stöd av en bestämmelse i lag eller samtycke) (II 3.6).**
- **Kontrollera om en handling som till sitt innehåll är offentlig redan har blivit offentlig (handlingens är färdig eller har kommit in) (II 2.1).**
- **Ur en handling som till sitt innehåll är offentlig kan man enligt prövning lämna ut uppgifter innan handlingen blivit offentlig (II 2.2).**
- **Kom ihåg att parterna i ett förvaltningsärende och den person uppgifterna gäller har en mycket omfattande rätt till information (II 4).**
- **Den som begär uppgifter ur en handling ska antingen få uppgifterna eller ett skriftligt negativt och motiverat beslut med besväransvisningar (II 5.3).**

Praktiskt exempel på ärende som gäller tillsättande av en tjänst

Till ämbetsverket har kommit in ansökningar till en kommunal lärartjänst. I ansökningshandlingarna och bilagorna till dem fanns utredningar om de sökandes utbildning, språkkunskaper, arbetskarriär och liv. Några sökande har framfört ett önskemål om att deras namn inte ska offentliggöras. Innan ansökningstiden gick ut kom en journalist, en sökande och en okänd person till ämbetsverket. De ville alla veta vilka som sökt lärartjänsten och de ville också se ansökningshandlingarna med bilagor.

Handlingarna hade inkommit till verket för skötsel av tjänsteärenden, och därför tillämpas offentlighetslagen på dem. Journalisten och den okända personen är utomstående i ansökningsprocessen medan sökanden är part. I handlingarna kan ingå uppgifter som ska hemlighållas för utomstående (t.ex. uppgifter om hälsotillstånd eller privatliv, 24 § 25 och 32 punkten i offentlighetslagen). Den person som sökt tjänsten, och alltså är part i ärendet, skulle ha rätt att få information om sådana uppgifter som är sekretessbelagda för utomstående, om de har påverkat eller kan påverka hans ställning i behandlingen av ärendet. Detta är knappast fallet, dvs. inte heller parten får dessa uppgifter. Offentligheten för de offentliga uppgifterna börjar genast när ansökningarna har kommit in till ämbetsverket och uppgifterna måste ges så fort som möjligt, dock senast inom två veckor.

Vissa sökandes önskemål, att deras namn inte ska ges till medierna, gäller alltså massmedierna. Också journalisten har rätt att få uppgifter om vilka som sökt tjänsten och han får besluta om han följer sökandenas önskan och inte publicerar namnen.

Då personal rekryteras till en privat läroanstalt uppgörs ett privaträttsligt arbetsavtal. Det är inte fråga om skötsel av en offentlig uppgift och offentlighetslagen tillämpas inte på ansökningshandlingarna.

III GOD INFORMATIONSHANTERING OCH SKYLDIGHETEN ATT LÄMNA UT UPPGIFTER

För att principerna om offentlighet och sekretess ska kunna förverkligas måste myndigheterna iakttä god informationshantering.

God informationshantering innebär att myndigheterna ska se till att deras handlingar och datasystem samt uppgifterna i dem är tillgängliga, användbara, skyddade och enhetliga, samt sörja för andra omständigheter som påverkar uppgifternas kvalitet.¹¹⁹ I detta syfte ska myndigheterna upprätta diariet, göra upp beskrivningar av datasystemen¹²⁰, fästa uppmärksamhet vid att offentligheten och sekretessen iakttas på ett behörigt sätt när verksamheten och dokument- och informationshanteringen förnyas samt utbilda personalen i dessa frågor.

Kommunallagen innehåller bestämmelser om kommunens skyldighet att ge information.¹²¹ I offentlighetslagstiftningen har också de statliga myndigheterna ålagts en lagstadgad skyldighet att aktivt och på eget initiativ erbjuda information. Myndigheterna har en skyldighet att lämna ut uppgifter om ärenden som ännu är under behandling, fastän de halvårdiga handlingar som upprättats under behandlingen endast är offentliga enligt prövning, vilket innebär att det inte föreligger någon ovillkorlig skyldighet att lägga fram dem. Skyldigheten att ge information gäller behandlingsfaserna, beslutsalternativen och deras verkningar samt påverkningsmöjligheterna.¹²²

Utöver detta har myndigheterna en skyldighet att producera och sprida information om sin verksamhet genom att sammanställa handböcker och utredningar. Myndigheterna ska informera om vilka tjänster de erbjuder och se till att de centrala handlingarna är lättillgängliga för allmänheten.¹²³

---

119 18 § i offentlighetslagen. Med tanke på arkiveringen är det viktigt att fastställa datamaterialets förvaringsvärde och att förstöra onödigt material. I arkivlagen definieras lagens betydelse för myndigheternas verksamhet (7 §). Lagen innehåller t.ex. anvisningar om myndigheternas verksamhet (8 §) och om utgallring av handlingar (13 §).

120 Se 8 § i förordningen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och delegationens (Delegationen för informationsförvaltningen inom den offentliga förvaltningen, JUHTA) rekommendation om utarbetande av beskrivning av datasystem i enlighet med offentlighetslagen JHS 146 (<http://www.jhs-suositukset.fi/web/guest/jhs/recommendations/146>).

121 29 § i kommunallagen.

122 19 § i offentlighetslagen.

123 20 § i offentlighetslagen.

Även förvaltningslagen innehåller bestämmelser om skyldigheten att ge information.¹²⁴

Myndigheternas kommunikation ska vara öppen. Myndigheterna ska producera och sprida sådan information som skapar förutsättningar för allmänheten att bilda sig en sanningsenlig bild av myndigheternas verksamhet, påverka frågor som är av allmän betydelse samt bevaka sina egna intressen och rättigheter.¹²⁵

---

124 23 § och 41 § i förvaltningslagen (434/2003).

125 Kap. 2a i offentlighetsförordningen (380/2002).

Online
ISBN 978-952-13-6511-9
ISSN 1798-8969

Utbildningsstyrelsen
www.utbildningsstyrelsen.fi